

ЛИТЕРАТУРЕН ЗБОР

ЛИТЕРАТУРЕН ЗБОР

ГОД. LXIII

СКОПЈЕ, 1-3 2016

СОДРЖИНА

ПОВОДИ

- Атанас Николовски
ПРВ УЧЕБНИК ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК
(Одбрани четива за македонски јазик, одобрен
на 31.12.1945, објавен во 1946)..... 5
- Лидија Капушевска-Дракулевска
ПО ПОВОД ЕДЕН ЈУБИЛЕЈ
(Атанас Николовски – 85 години живот,
67 години професионална активност)..... 17

ЛИТЕРАТУРА

- Весна Мојсова-Чепишевска
КАКО СТУДЕНТИТЕ СЕ „РАЗИГРАА“ НА
СТИХОВИТЕ НА УРОШЕВИЌ И ЈАНЕВСКИ 23
- Владимир Мартиновски
КОГА ЗБОРОТ СЕ НАТПРЕВАРУВА СО СЛИКАТА:
ПАЛЕТАТА НА ПРОКЛЕТСТВОТО НА
СЛАВКО ЈАНЕВСКИ..... 37
- Милан Дамјаноски
ИСТОРИСКИОТ НАРАТИВ ВО РОМАНИТЕ НА
СЛАВКО ЈАНЕВСКИ И ЏЕМС ЏОЈС 47
- Весна Кожинкова
ФОКЛОРНИОТ ИНТЕРТЕКСТ ВО ПОЕМАТА
„СЕРДАРОТ“ ОД ГРИГОР ПРЛИЧЕВ 61

ЈАЗИК

- Симон Саздов
ЗА НОВОТО ИЗДАНИЕ НА ПРАВОПИСОТ НА
МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК 71
- Бисера Павлеска-Георгиевска, Лилјана Макаријоска
ЗА ФРАЗЕОЛОШКИТЕ ИЗРАЗИ СО ТУРЦИЗМИ
ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК 77
- Бојан Петревски
АРГУМЕНТАТИВНИТЕ СКАЛИ КАКО
ВНАТРЕШНОЈАЗИЧНА НОРМА 90
- Васил Дрвошанов
ЛЕКСЕМИ МОТИВИРАНИ ОД
МЛАДЕНЧИЊАТА *ЖДРЕБЕ* И *ЈАГНЕ*
ВО МАКЕДОНСКИТЕ ГОВОРИ 101
- Зорица Трајкова
ПРАГМАТИЧКА УЛОГА НА ЕВИДЕНЦИЈАЛИТЕ
КАКО МЕТАДИСКУРСНИ МАРКЕРИ ВО
НОВИНАРСКИОТ ДИСКУРС 113
- Стојан Пешевски
ПРЕВОДНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ НА
МАКЕДОНСКИТЕ СТРУКТУРИ ЗА ИСКАЖУВАЊЕ
ИДНОСТ ВО МАКЕДОНСКИ ПРОЗНИ ДЕЛА
ПРЕВЕДЕНИ НА АНГЛИСКИ ЈАЗИК 129

МЕТОДИКА

- Јасна Котеска
КНИЖЕВНОСТА КАКО НАСТАВЕН ПРЕДМЕТ
(МЕТОДИЧКИ АСПЕКТИ) 145

ПРИКАЗИ

- Кристина Николовска
ЗАСИДАНИ СНИШТА
(Лилјана Пандева, „Доилката“.
Скопје: ПНВ „Публикации“, 2016)..... 157
- Искра Тасевска Хаџи-Бошкова
ВО СРЕДИШТЕТО НА ПРОМЕНИТЕ
(Димитар Пандев, „Меѓу црквата и чаршијата“. Скопје:
Матица македонска, 2015)..... 165

Бојан Петревски

**АРГУМЕНТАТИВНИТЕ СКАЛИ КАКО
ВНАТРЕШНОЈАЗИЧНА НОРМА**

Поимот норма од лингвистички аспект

Јазичната норма може да се разбере на повеќе начини. Според Шародо и Менгено (Charaudeau et Maingueneau 2002, 402–403), тој поим, во најширока смисла, ја опфаќа врската на општествата со јазиците и со нивните употреби (узуси). Посочените автори му го припишуваат разграничувањето меѓу описниот (дескриптивниот) и прескриптивниот пристап кон нормите на Мартине, при што првиот го вклучуваат во областа на лингвистиката, а вториот – на граматиката. Разликата се состои во тоа што, од дескриптивен аспект, истовремено постојат повеќе норми (реализации) на еден јазик. Според тоа гледиште, секое раслојување на јазикот, чии носители може да бидат групи обединети по повеќе припадности (дијалектна, професионална, социјална), се карактеризира со норма. За дескрипцијата (лингвистиката), нормите на јазикот на политичарите, од една страна, на селското населението, од друга, и на граматичарите (па и на пуристите), од трета, се еднакво значајни. За разлика од дескриптивниот (лингвистичкиот) пристап, чија цел е да ги објасни сите норми (потсистеми) на еден јазик (систем), прескриптивниот, тргнувајќи од практиката, воспоставува своја норма, според која едни реализации на јазикот се оценуваат како прифатливи (стандардни, нормирани), а други – како неприфатливи.

Шародо и Менгено (ibid.) го посочуваат и гледиштето на генеративната граматика, според кое зборувачите располагаат со нормативна свест, со која едни конструкции ги оценуваат како прифатливи, други – како помалку прифатливи, а трети – како неприфатливи. Поимот *правилно*, пак, го доведуваат во врска со закономерностите, внатрешните феномени на функционирањето на јазикот. Станува збор за специфичните организации на секое јазично рамниште. Во таа смисла, јазикот се подредува на свои, внатрешни принципи, од кои тргнуваат зборувачите кога едни конструкции ги оценуваат како коректни, а други – како некоректни. За потребите на овој текст, тие ќе бидат опфатени со поимот *внатрешнојазична норма*.

Закономерноста на аргументативните скали

Во овој текст ќе стане збор за едно семантичко отстапување (аномалија) од внатрешнојазичната норма. Еден од феномените регулирани од неа е интензитетот на јазичните елементи, кој е во согласност со принципите што во лингвистичката теорија на аргументацијата, чии творци се Дикро и Анскомбр (Anscombre et Ducrot 1995), се нарекуваат *аргументативни скали*¹. Како што посочуваат Дикро и Шефер (Ducrot et Scaefffer 1995, 283) во една резимирана верзија на теоријата, разгледувањето на категориите како степенувани, т.е. воспоставувањето линеарен ред меѓу нивните елементи, во голема мера го олеснува описот на функционирањето на јазикот.

Пред да се пристапи кон посочениот проблем, неопходно е да се укаже на основните начела на теоријата. Како што сугерира називот, таа тргнува од тоа дека „аргументацијата е фундаментален јазичен чин“ (Armengaud 2007, 74), при што го застапува стојалиштето дека значењето се состои во „аргументативните можности што му ги отвора реченицата на дискурсот“ (Biglari 2013, 24). Во таа смисла, да се опише еден збор значи да се утврди кои типови заклучоци може да ги активира неговата употреба. Инаку кажано, во прашање е гледиште кон зборот како кон аргумент во полза на заклучоци, во чиј збир се состои неговото значење. Во согласност со тоа, за да го утврди, на пример, значењето на придавката *амбициозен*, таа теорија ќе ги земе предвид исказите во кои влегува во аргументативна релација со другите зборови: *Амбициозниите луѓе се усиешни; Од психолошки аспект, тоа што е амбициозен значи дека ја надомесува несигурноста во себе; Со оглед на тоа што е амбициозна, можам да заклучам дека е и властољубива; Ако си амбициозен, ќе ги иритираш другите* итн.²

Интензитетот е клучен поим во тој поглед, зашто, како што посочуваат Дикро и Шефер (Ducrot et Scaefffer 1995, 283–288), за заклучоците има посилни и послаби аргументи. Притоа, појаснуваат дека ако од два збора од иста категорија едниот е посилен од

¹ Проблемот е монографски разработен од Дикро (Ducrot 1980).

² Дикро и Шефер (Ducrot et Schaeffer 1995, 563–564) илустрираат со именката *рабојџа*, при што посочуваат дека треба да се утврдат нејзините аргументативни принципи (торој), кои ги условуваат можните продолженија: *Рабојџата изморува; Рабојџата дава резултати* итн. Дикро (Ducrot 2004) покажува дека јазичната аргументација е јасно разграничена од реторичката. За разлика од реторичката, чиј домен е убедувањето, јазичната се однесува на тоа дека значењето на еден збор (аргумент) содржи показатели оти мора да биде компетиран од даден заклучок. Во таа смисла, според теоријата на аргументацијата во јазикот, аргументациите што се изведуваат со речениците се содржани во значењето на зборовите употребени во нив (Biglari 2013, 32).

другиот, заклучоците што може да се поткрепат со употребата на послабиот, се разбира, може да се оправдаат уште подобро ако се употреби посилниот. За илустрација, посочуваат ситуација во која целта е да се одбие понуда за прошетка. Аргументот дека е времето свежо е послаб од аргументот дека е студено, а најсилна поткрепа ќе биде дека е замрзнато. Како еден од главните критериуми за градирање ја посочуваат партикулата (аргументативниот оператор) *дури*, која го воведува елементот што е аргументативно посилен од претходниот. Според тоа, ако е еден збор – А, посилен од друг – Б, може да се рече *А, дури Б*, а не обратно.

Тие поставки може да се илустрираат со двојката *ѝоѝребен – неоѝходен*, за која може да се забележи дека неопходноста не само што е посилна од потребноста туку и ја вклучува во себе: *Помошѝа ни е ѝоѝребна, дури и неоѝходна*. Покрај партикулата (*дури*), тест за релацијата е негацијата, чија применливост е едностраночна. Во ист дискурс може да се негира само посилниот, а не и послабиот елемент, поради што првиот од следниве искази е прифатлив, а вториот – неприфатлив: *Помош ни е ѝоѝребна, не велам дека е лесно, но не ни е неоѝходна, можеме да се снајдеме и сами*; **Помош ни е неоѝходна, но не ни е ѝоѝребна*.

Случаите со метајазична негација се различни од посочените. Таа се употребува за да се коригира јазична грешка (фонетска, лексичка, непрецизност на изразот воопшто), при што се сосредоточува на исказ во претходниот контекст (Creissels 2006, 129). На пример: *Влоѝоѝ не е ѝолем, ѝѝуку оѝромен (Нова Македонија, 7. 6. 2014)*. Ако се подложи на метајазична негација двојката *ѝоѝребен – неоѝходен*, може да се конструира следниов исказ: *Вака е неиздржливо. Преплаѝи се ѝѝие ѝѝѝо веламѝ дека ни е ѝоѝребна ѝомош. Јас би рекол: ѝомош не ни е ѝоѝребна, ѝѝуку неоѝходна*, каде што, иако е негирана, потребноста не е исклучена, што е различно од примерот **Помош ни е неоѝходна, но не ни е ѝоѝребна*, каде што стандардната, дескриптивна негација ја исклучува потребноста, што е, практично, невозможно³.

³ Дикро и Шефер (Ducrot et Scaeffler 1995, 282–283) ги посочуваат примерите *Не дојдоа некои ѝријатѝели, ѝѝуку сѝѝе* и *Не е економичен, ѝѝуку скржав*. Сепак, што се однесува на вториот пример, релацијата меѓу економичноста и скржавоста не е аналогна на релацијата меѓу потребноста и неопходноста. За разлика од неопходноста, која не само што е посилна од потребноста туку и ја вклучува во себе, скржавоста најчесто не вклучува економичност. Тие се аксиолошки инкомпатибилни (скржавоста е недостаток, а економичноста – доблест), поради што е проблематично да му се припишат некому во ист дискурс. Накратко кажано, неопходноста автоматски атрибуира и потребност, но скржавоста најчесто не припишува економичност.

Најпосле, може да се постави прашањето зошто се зборува за аргументативни скали, а не, едноставно, за послаби и посилни зборови. Во таа смисла, треба да се има предвид дека интензитетот може да биде различно ориентиран. Така, придавката *аматџерски* е послаба од придавката *дилејтантски*, а придавката *ујатен* (на пример, во смисла на *ујатен во некоја област*) е послаба од придавката *џемелен*, но не може да се рече дека придавките *аматџерски* и *дилејтантски* се послаби или посилни од придавките *ујатен* и *џемелен* (или, од обратна перспектива, дека придавките *ујатен* и *џемелен* се послаби или посилни од придавките *аматџерски* и *дилејтантски*). Во согласност со тоа, во контекст каде што целта е, на пример, некоја анализа да се прогласи за недостојна за внимание, еден од аргументите е придавката *аматџерски*, а уште посилен – придавката *дилејтантски*. Од друга страна, ако е целта, напротив, да се истакне дека анализата заслужува внимание, аргумент е придавката *ујатен*, а уште посилен – придавката *џемелен*. Се разбира, ниту една од посочените придавки не може да се употреби во спротивната цел. Според тоа, кога се употребуваат во овој текст, поимите *послаби* и *посилни зборови* треба да се разберат во таа смисла, т.е. се однесуваат на елементи што припаѓаат на иста аргументативна скала⁴.

Во релации каде што еден елемент е посилен од друг влегуваат зборови од сите полнозначни класи. Кај именките се среќаваат двојки од типот на *нејравда – злосторство* (каде што злосторството е посилено од неправдата); кај глаголите – *изненади – вцаша* (каде што вцашувањето е посилено од изненадувањето); кај придавките (и, со нужни измени, кај прилозите) – *нејријатен – џоразителен* (каде што поразителноста е посилен од непријатноста)⁵.

Дури и само на прв поглед е видно дека бројот на елементите сопоставени на тој начин е толку голем што е невозможно релациите да се посочат исцрпно. Следниве примери се доволни за илустрација: *лош – очаен; мал – минијатурен; џосветен – одгаден; нејринцијелен – бескрујулозен; шџетен – џоѓубен; сџецифичен*

⁴ Паво и Сарфати (Paveau et Sarfati 2012, 222), кои се осврнуваат на предметниот поим накратко, забележуваат дека за да конструираат аргументативна скала, зборувачите треба да ги познаваат нормативните скали. Притоа, укажуваат дека тие механизми зависат од заедничко знаење на зборувачите, но посочуваат дека конструирањето на дискурсот е условено и од широчината на изразот на говорните субјекти (која е во зависност од дијалектните, социолектните и идиолектните ограничувања). Во принцип, тие им се подредуваат на нормите, но во некои случаи и отстапуваат од нив.

⁵ Најпосле, во таква релација може да влезат и зборови од различни класи: *нејраведен – злосторник*.

– *уникаиџен*; *очиџледен* – *флаџранџиџен*; *борбен* – *воинсиџвен*; *беском-иџромисен* – *безмиџосен*; *уморен* – *исирџиџен*; *иџлашлив* – *иџараноиџчен*; *иџеџок* – *неиздрџлив*; *безобразен* – *безоџчен*; *доблесџиџен* – *безџре-иџшен*; *зайџеџнаџи* – *иџензиџчен*; *мачеџе* – *иџориџура*; *досџиџиџнуваџе* (*ус-иџех*) – *иџовиџџ*; *љубиџиџел* – *обоџжаваџиџел*; *алиџруисџи* – *хуманисиџи*; *визи-онер* – *иџрофеџи*; *иџораз/неусџих* – *фиџаско/дебакл/крах*; *иџримиџиџиви-зам* – *варваризам*; *куди* – *саџиџанизира*; *разоџчара* – *оџорчи*; *иџормози* – *иџероризиџра*. Покрај двоџките, се изделуваат и низи: *иџочиџи* – *иџе-иџеџи* – *куџиџи*; *неџиџрџеливосџи* – *омраза* – *закрвеносџи*; *џоџем* – *оџромен* – *колосален*; *незадоволен* – *дуџи* – *ревоџиџиџран* – *џневен* – *џолчен*; *круџи* – *џруб* – *суров* – *насиџен* – *бруџиџален* – *монсиџруозен*⁶.

Координаџиџата на елементи од иџта аргуменџативна скала како отстапка од нормата

Според посоченото, ако се претпостави дека релациџата меџу елементите на една двоџка е усвоена (како што беше посочено, таа е регулирана од внатрешноџазична норма), логично е да се очекува двоџките од тој тип да не се доведуваат во конџункџиска (координаџиска) врска. Со други зборови, исказот *Тоџ е сиџеџифиџен* и *уника-иџен*, каде што придавката *сиџеџифиџен* е редунаџтна (исказот може да се сведе на: *Тоџ е уникаиџен*), покажуваат отстапување од нормата што ја регулира врската меџу специфичноста и уникатноста.

На последново согледување може да му се префрли дека не е во прашање отстапка, туку класична граџациџа, односно дека е целта прво да се посочи послабиот елемент, а потоа – посиџниот. На тој приговор му се противставуваат неколку аргументи. Пред сѐ, паузата е посоодветен механизам за граџациџа од конџункџиџата. Во таа смисла, засилувањето е поефективно во *Тоџ е сиџеџифиџен*, *уникаиџен* одошто во *Тоџ е сиџеџифиџен* и *уникаиџен*. Најпосле, најсиџен аргумент против граџациџскиот карактер се случаите со обратна линеаризациџа (во кои посиџниот елемент му претходи на послабиот) – *уникаиџен* и *сиџеџифиџен*. Тие се неспорно редунаџтни, т.е. не оставаат простор да бидат протолкувани како граџации, а се среќаваат во значителна фреквенџиџа, со што недвосмислено покажуваат дека нормата што ги регулира релациите од тој тип не е апсолутна, т.е. дека е подложна на отстапки (дури и да се прифати, најпосле, дека мотивациџата за некои од случаите во кои посиџниот елемент следува по послабиот може да биде граџациџа).

Овој текст тргнува токму од претпоставката дека случаите во кои се координираат два елемента што припаѓаат на иџта аргу-

⁶ Можноста за дополнување на двоџките и на низите е отворена.

ментативна скала се мошне чести. Во прилог на тоа е едно укажување на Робрие (Robrieux 2010, 149). Разгледувајќи ги типовите редунација, тој се осврнува на т.н. перисологија (périssologie, од грч. périssos, прекумерен) и ја илустрира со еден пример од „Стилски вежби“ на Ремон Кено, каде што излишните елементи се во координациска врска: *По една ѿурканица и конфузија, ѿој вели и изјавува со солзлив и ѿлачлив ѳлас и ѿон дека неѓовиоѿ сосед и ѿрансѿорѿтер има намера и се ѿрудѿ да ѳо ѿурне и му здодева секоѓаш коѓа слеѓува и излеѓува.*

Во натамошниот текст ќе бидат посочени примери од новинарскиот потстил на македонскиот јазик. Во првиот се координирани придавките *некулѿурен* и *дрзок*, во вториот – *луѿ* и *ѓневен*, а во третиот – *суров* и *бруѿален*.

(1) *Секој вѿор кому му досѿавуваме судско ѿисмо е некулѿурен и дрзок* – вели Бранко Мицевски, шеф на досѿавнаѿа служба ѿри Основниоѿ суд Скопје-2. (Дневник, бр. 1555)

(2) *Луѿ и ѳневен е на сѿѿе.* (Весѿ, 16.6.2005)

(3) *Она шѿо Таѿа ѳо ѿокажува е дека скройѿувањето див коѓ не мора да се изведе на суров и бруѿален начин.* (Весѿ, 14.6.2014)

Како што беше посочено, со ваква линеаризација, каде што послабите елементи (*некулѿурен*, *луѿ*, *суров*) им претходат на посилените (*дрзок*, *ѓневен*, *бруѿален*), сепак, не може да не се остави простор за двојно толкување, т.е. и за редунација и за градација. Од друга страна, примерите (4), (5) и (6), во кои редоследот е обратен (посилените елементи им претходат на послабите), се неспорно редунажни, т.е. покажуваат дека се отстапува од посочената норма.

(4) *Требаше да бидеме ѿречекани од нашиоѿ дирекѿор, но не ѿречека домаќиноѿ на фесѿивалоѿ кој беше дрзок и некулѿурен.* (Уѿрински весник, 7. 7. 2011)

(5) *Лондон уѿѿе ѿоѓаш ѿокажа дека е „ѓневен и луѿ“ заѿоа шѿо, како шѿо се вели овде, се овозможува едно извршено убисѿво, среде бриѿанскиоѿ ѳлавен ѳрад, да осѿане несанкционирано.* (Уѿрински весник, 18. 7. 2007)

(6) *На бруѿален и суров начин ѳо демисѿифицираше Бразилецоѿ.* (Уѿрински весник, 3. 11. 2010)

Во примерите (7), (8) и (9) глаголот *вознемири* му претходи на глаголот *појтресе*, глаголот *фали* – на глаголот *велича*, а глаголот *изненадува* – на глаголот *шокира*.

(7) Ушиџе еден иџраџичен настиан џи **вознемири и појтресе** биџолчани кои на џолемиоџ иџравославен иџразник Боџојавление – Воџици сочувстиџвувааџи и ја иџрераскаџувааџи иџраџичнаџија смрџи на 17-џоџишниоџ Иван Бабука. (Вести, 1. 10. 2005)

(8) Очиџледно е дека Саркози со сиџе сили изминаџиџиџе два дена настиџојува да џи шармира бриџтанскаџија јавносиџи и своџиџе соџговорниџи со изјавиџиџе во кои се **фали и велича** бриџтанскаџија економџија, демократиџија и посиџиџнуваџаџија на земјаџија изминаџиџиџе џоџдини, но, сеџак, сиџиџе ја џледааџиџи и ја сакааџиџи неџоваџија соџруџа Карла Бруни. (Уџирински весник, 27. 3. 2008)

(9) Конџонтроверзнаџија иџејачка никако да иџресиџане да **изненадува и шокира** со изџледоџиџи. (Вечер, 10. 1. 2012)

Примерите (10), (11) и (12) се паралели на претходните примери со обратен редослед. Согледуваџата за примерите од (1) до (6), со нужни измени, се однесуваат и на овие. Едните може да се толкуваат, евентуално, и како граџации, а другите – само како редунданџии.

(10) Двоџноџиџо убисџиџиво во селоџиџо Србиџа поџвиџорно џи **појтресе и вознемири** Кичево и околинаџија. (Нова Макеџонија, 10. 9. 2012)

(11) Одрџувааџи иџламени џовори, џо **величааџиџи и фалаџиџи** џрадоџиџи-херој, а поџиџоа си заминувааџиџи без да сиџаџинаџиџи во џрадоџиџи и да се соочаџиџи со економскиоџиџи иџусџиџоџи шџиџо џо остџавиле заџ себе. (Уџирински весник, 19. 2. 2013)

(12) Но, ако поџој не сака да џи **шокира и изненадува** џосџиџиџиџе, по-некоџаш џосџиџиџиџе сакааџиџи да џо шокирааџиџи неџо. (Вечер, 17. 6. 2007)

Примерите (13), (14), (15) и (16) се илуџтраџија за таа појава во класата на именките.

(13) Ако поџразоџиџи на „џраџаниџиџе“ од Манчестџер можеби и не одекна силно во свеџскиџиџе медиуми по поџразоџиџи дома со 0-2 од поџранешниоџиџи иџремиерлиџаш Мидлсборо, поџџаш најџолемо **изненадување и шок** во иџџоријаџија на ФА-куџиџиџи иџриведи иџреџиџолиџаџиџиџи Брадфорд, кој усџеа да џо поџбеди Челси на џосџиџи со 4-2, и

ишоа ио водсѣво на „синиѣ“ на Жозе Мурињо со 2-0 ио 38 минути иѣра. (Нова Македонија, 26. 1. 2015)

(14) Лозарииѣ изразија оѣорченосѣ иоради ишоа шѣо на мноѣубројниѣ сосѣаноци немало ниѣу еден иреѣсѣавник од Владаѣа и, како шѣо беше речено, чаѣаѣа е ирелеана, но не со вино, иѣуку со **незадоволсѣво и ѣнев**. (Дневник, бр. 2550)

(15) Се иренесувааѣ како **шок и изненадување** судириѣе на ѣраѣаниѣе од двеѣе ѣруѣи ироѣесѣаниѣи и инцидентѣиѣе меѣу ираѣенициѣе внаѣре во Собраниеѣо, со коментѣар дека ова е ирвѣаѣи да се случиѣи вакви сѣени во Македонија. (Уѣирински весник, 25. 12. 2012)

(16) Тие на ирво месѣо ѣо изразувааѣ својоѣи **ѣнев и незадоволсѣво** не само од владаѣа иѣуку и од целойѣо владеене. (Вечер, 19.6.2013)

На крајот на прегледот се наметнуваат неколку забелешки. Првата се однесува на тоа дека треба да се остави простор за флексибилност на толкувањата, т.е. за целта на авторите на некои од примерите. Во таа смисла, глаголите во некои од случаите во (7)–(12) не мора да се однесуваат само на еден настан. На пример, во (8) не е исклучено целта на текстот да е да се истакне дека во изјавите британската економија наместа се фали, а наместа – се велича, или дури и да се изделат две групи изјави – едни, во кои се фали, и други – во кои се велича. Од друга страна, што се однесува, на пример, на именките во (14), отворена е можноста за толкување според кое некои од лозарите реагираат со незадоволство, а некои – со гнев.

Сепак, барем кога станува збор за примерите со придавките, (1)–(6), во кои секогаш е во прашање еден носител (што, се разбира, не ја исклучува можноста и за примери со повеќе носители), интерпретациите може да бидат категорични во полза на нивниот редувантен карактер. На пример, кога станува збор за примерот (4), неспорно е дека не може да му се припишат на еден референт, во ист контекст, а нередувантно, дрскост, од една страна, и некултура, од друга. Ако се остави простор за таа можност, се сугерира дека дрскоста не мора да вклучува некултура. Неприфатливоста на исказот *Дрзок е, а не е некулѣурен го покажува спротивното.

Белешка за мотивацијата за отстапката

Со оглед на последните забелешки, се поставува прашањето за мотивите за случаите за кои стана збор. Она што е неспорно е дека, кога прибегнува кон елементи што, објективно (според

внатрешнојазичната норма), се редундантни, авторот не ги оценува како такви, туку како уточнувачки во однос на другите елементи, кои, пак, ги оценува како недоволно изразни (поради што и ги уточнува)⁷.

Во таа смисла, се поставува и потпрашањето дали е причината за „уточнувањето“/редунданцијата непознавање на составот на зборот (или барем небрежност), од една страна, или процена дека е возможно да се биде погрешно протолкуван од соговорникот/читателот, од друга. И едниот и другиот одговор го вклучуваат субјективниот фактор. Илустрирано со најопширно толкуваниот пример (согледувањата за него, со нужни измени, ќе се однесуваат на сите аналогни), првиот одговор, кој е помалку веројатен, значи дека авторот има непрецизна концепција за дрскоста, од која ја апстрахира некултурата. Вториот, поверојатен одговор сугерира дека авторот тргнува од тоа оти дрскоста и не мора да биде протолкувана како карактеристика што вклучува некултура. Во таков случај, стремежот да биде интерпретиран правилно му налага да уточни, односно, освен кон придавката *дрзок*, да прибегне експлицитно и кон придавката *некултурен*, при што, поведувајќи се по својата логика за комуникацијата, отстапува од внатрешнојазичната норма, во која се вклучени, како што се обиде да покаже овој текст, и аргументативните скали.

Користена литература

1. Anscombre, Jean-Claude et Oswald Ducrot, 1995. *L'argumentation dans la langue*. 3e éd. Liège: Pierre Mardaga éditeur.
2. Armengaud, Françoise, 2007. *La pragmatique*. 3e éd. Paris: Presses Universitaires de France.
3. Biglari, Amir, ed, 2013. *Les risques du discours : Rencontres avec Oswald Ducrot*. Paris: Édition Lambert-Lucas.
4. Charaudeau, Patrick et Dominique Maingueneau, ed., 2002. *Dictionnaire d'analyse du discours*. Paris: Seuil.
5. Creissels, Denis, 2006. *Syntaxe générale, une introduction typologique 2 : la phrase*. Paris: Hermes Science Publications.
6. Ducrot, Oswald et Jean-Marie Schaeffer, 1995. *Nouveau dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*. 3e éd. Paris: Édition de Seuil.
7. Ducrot, Oswald, 1980. *Les échelles argumentatives*. Paris: Les Éditions de Minuit.

⁷ Кога би ги оценил своите „уточнувачки“ елементи како редундантни (непотребни), се разбира, не би ги употребил.

8. Ducrot, Oswald, 2004. „Argumentation rhétorique et argumentation linguistique“, *L'argumentation aujourd'hui : Positions théoriques en confrontations*. Paris: Presses Sorbonne Nouvelle.

9. Paveau, Marie-Anne et Georges-Élia Sarfati, 2012. *Les grandes théories de la linguistique : De la grammaire comparé à la pragmatique*. Paris: Armand Colin.

10. Robrieux, Jean-Jacques, 2010. *Rhétoriques et argumentation*. 3e éd. Paris: Armand Colin.